

Promemorian ”Stärkt skydd för vissa polisanställda” (Ju 2023/02861)

Tidningsutgivarna (TU) har getts tillfälle att yttra sig över rubricerad promemoria och får lämna följande synpunkter.

Övergripande synpunkter

Promemorian är föranledd av de samhällsproblem som uppstått genom den organiserade brottslighet som bedrivs av kriminella nätverk och som hotar det fria och öppna samhället. Ett, av många, uttryck för detta är att polisanställda utsätts för våld, hot och trakasserier.

I promemorian lämnas förslag om att anställda vid Polismyndigheten som arbetar mot den organiserade brottsligheten i vissa fall ska kunna använda en annan uppgift än namn i beslut och andra handlingar som dokumenterar åtgärder.

TU delar promemorians bedömning att den organiserade brottsligheten är systemhotande och om behovet av att kunna vidta åtgärder mot den grova brottsligheten och med kraft upprätthålla det brottsbekämpande arbetet.

De ovan beskrivna hoten mot det öppna samhället riktar sig inte bara mot polisanställda utan även annan ”blåljusverksamhet” och andra för demokratin grundläggande samhällsfunktioner som mediehus och journalister. TU har här ett viktigt samarbete med Polismyndigheten/NOA och har noterat riksdagens beslut (prop. 2022/23:106) om att från den 1 augusti 2023 klassificera hot som riktas mot mediehus och journalister som en särskild straffskärpningsgrund i brottsbalken.

Detta till trots, vill TU understryka att de hot som riktas mot alla som verkar för det öppna samhället vare sig får eller kan besvaras med slutenhet och tystnad. Det öppna samhällets svar måste, så långt möjligt, vara just öppenhet, och inte enbart sekretess och anonymitet.

Med detta sagt lämnar TU följande synpunkter på promemorieförslaget.

Om promemorieförslaget

I promemorian föreslås en ny bestämmelse (§ 28 a) i polislagen enligt vilken det ska vara möjligt att besluta att en anställd vid myndigheten får använda en annan uppgift än namn i beslut och andra handlingar i ett ärende som rör en person som kan antas tillhöra eller verka för en organisation eller grupp där det bedrivs brottslig verksamhet av allvarlig eller omfattande karaktär, om det finns en påtaglig risk för att den anställde eller någon närstående till denne utsätts för hot eller våld. Namnet bakom uppgiften ska antecknas på en särskild handling.

Förslaget är utmanande. En grundläggande princip i ett rättssamhälle, kännetecknat av insyn, kontroll och möjligheter till ansvarsutkrävande, är att den som utövar offentlig makt, till exempel polisen, inte ska kunna uppträda anonymt, än mindre i efterhand odokumenterat.

Som anges i promemorian (s 22) finns dock redan sedan tidigare regler som syftar till att skydda polisanställdas personuppgifter vid ingripandesituationer, till exempel med så kallade "tjänstekort" och med särskilda identifikationsmärkningar på skyddshjälm.

Därför, till en generell möjlighet att avidentifiera vem som står bakom ett beslut är dock steget långt. Om det förslaget ens ska övervägas måste det, enligt TU:s mening, ges en betydligt mera restriktiv utformning än i promemorieförslaget.

I promemorian förslås vidare en ny bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (18 kap 7 a §) om att sekretess ska gälla för uppgift om att identiteten hos någon anställd inom Polismyndigheten ska hållas hemlig (enligt ovan). Bestämmelsen är utformad med ett omvänt skaderekvisit, d v s med en presumtion för sekretess.

Sekretessbestämmelsen har förvisso sin logik. Ett beslut enligt den tilltänkta (§ 28 a polislagen), om att identiteten för en anställd inom Polismyndigheten ska hemlighållas blir meningslös om samma uppgift ändå kan erhållas med stöd av offentlighetsprincipen.

Enligt TU:s mening finns dock en betydande risk för att ett beslut om "annan uppgift än namn" (§ 28 a polislagen) kan komma att fattas

slentrianmässigt och i vissa fall utan reell risk för det hot eller våld som bestämmelsen avser.

Mot den bakgrunden anser TU att sekretessbestämmelsen bör utformas med ett rakt skaderekvisit, d v s med en presumtion för offentlighet, så att det måste visas att risk för skada eller men verkligen kan uppstå om uppgiften om identiteten hos den polisanställda lämnas ut.

TU tillstyrker avslutningsvis promemorians förslag om att den tilltänkta sekretessbestämmelsen inte ska begränsa meddelarfriheten.

Stockholm den 22 januari 2024

TU

Johan Taubert
VD

Per Hultengård
Jurist